

է ճշմարտագնայն կրօնական հոգեւորականի մը: Ո՛ր նկատում կայ անոր մէջ և ո՛ր պայմանագրականութիւն: Ատոր համար է որ բարի սիրտը երկանիկ կը զգայ ինքզինքը ոչ միայն բարեկամի մը այլ նաեւ՝ ու աւելի՛ թշնամիի մը տառապանքը ամօքած ատեն:

Կրօնական է ան, բայց մանաւանդ քըրիստոնէական, որովհետեւ, ինչպէս առաքեալը այն ճանաչածին մէջ, Աստուծոյ զաղափարն է անոր աղբիւրը: Յիսուսով մեզի ճանչցուած Աստուածը և երկնաւոր Հայրը (= Աստուած և Հայր Տեսնւմ մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի), դուքի է սփոփանքի ծնողն ու բաշխողն է (= Հայր զթուլթեանց և Աստուած ամենայն միութարութեանց). ան է որ կը մխիթարէ զմեզ մեր վիշտերուն մէջ. ու կը մխիթարէ, ոչ միայն մեղմած ըլլալու համար մեր տառապանքը, այլ որպէսզի մենք ևս մխիթարենք ուրիշները իրենց տրտմութեանց մէջ: Մխիթարութիւնը, քըրիստոնէական ըմբռնումով, աստուածուսոյց և գործնական առաքինութիւն մըն է. անհուն բարութեանէ մեզի փոխանցուած լոյս մը, զոր պէտք է գրուանի տակ պահենք: Թոյլ կուտայ Աստուած որ Հարչարուի մարմն, ոչ թէ տանջելու համար մեր պատժապարտ անքը, այլ խրատելու և կրթելու համար մեր հոգին՝ ի բարին: Վիշտի մէջ մի հարուած որ կ'ընէ մեր վրայ՝ կռանին զարկուածքն է մեր սրտի սայլին վրայ, պողպատելու համար մեր կամքին մետաղը, զօրացնելու համար սէրը, որ օրէնքն է կեանքին: Թոյլ կուտայ որ վշտակրինք, որպէսզի հասկնանք կեանքը, հասկնանք ուրիշներուն տառապանքը ու կարենանք ամօքել զայն: Մեր տառապանքը, ինքեան, յաճախ ուրիշին մխիթարութիւնն է. վանդի, ստէպ կը տառապինք, գիտութեամբ կամ յանգչտո, փոխան այլոց, այսինքն արդիւնելու համար ուրիշներուն տառապանքը, ու ասիակ մխիթարութեան տարբեր և քաղցրագոյն մէկ կերպն է, թէ՛ անոնց համար՝ որոնք կը մխիթարուին այդ կերպով, և թէ՛ մեզի համար առաւելապէս:

Աստուածային է չարչարանքը. ու այս պատճառաւ՝ աստուածօրէն մխիթարիչ: Որչափ աւելի չարչարուինք ըստ օրինակի Քրիստոսի, այսինքն ճշմարտութեան եւ

արդարութեան, և ընկերային սիրոյն համար, այնքան աւելի պիտի իրաւունք ունենանք մխիթարուելու անձնագնայն, և պարտականութիւն՝ մխիթարելու ուրիշները, անոնք որ մեզի պէս՝ քաղցութեամբ և համբերութեամբ կը տոկան համոզումով և զիւ տակցութեամբ կրուած չարչարանքներուն: «Հաստատուն» պէտք է ըլլայ այս մասին ամէնուս յոյսը՝ թէ Քրիստոսի չարչարանքներուն կցորդ եղողը հաղորդ պիտի լինի նաեւ անոր փառքին, այսինքն անվախճան մխիթարութեան:

Աւետարանով աշխարհի քարոզուած բարոյականին անմահ սկզբունքներն են ասոնք, զորոս չի ճանչցաւ բնաւ հնութիւնը՝ նախաքրիստոնէական իմաստութիւնը, «կրեա՛ եւ համբեր՛ք քարացումին բարոյականը կը պատգամէր, և անոր խորհրդանշանն էր նիրոնէն, իր վիշտին մէջ վիմաստուած մայրը: «Քրիստոնէական վիշտը, ինչպէս կ'ըսէ Վեռլէն, անհուն է, ինչպէս մարդուն սիրտը ինքնին. նաեւ կը տառապի. յետոյ, խուհուն, կը տանի յառաջ, լուռ, իր ճամբան. կը մասնակցի ան տանջանքին՝ որ կը փրկէ բոլոր ազգերը, ու, գորովագին, կուտայ զոհին իր անսահման կարեկցութիւնը:

Մխիթարուի՛ր՝ մխիթարելով, մխիթարութիւնը՝ մխիթարութեամբ. ահա՛ Աւետարանը:

Թ. Ե. Գ.

ՃԵՄԱՐԻՏ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԱԳԻՐԸ

(Գ. Կիր. զկնի Վեափոխման) (Բ. Կորնթ. Բ. 12-Գ. 3)

Անձի մը ունեցած արժանիքը հաստատելու կամ չունեցածին հաստատելու նըպատակով տրուած գիրքը կամ աւելորդ և ստէպ, կամ առ նուազն վնասակար, ու գրեհն տուողին մէջ միամտութեան կամ անբարեմտութեան՝ իսկ ստացողին մէջ անինքնավստահութեան կամ նենգամտութեան թերութիւնը կը մատնանչեն միշտ անոնք:

Բացորոշ արժանիքը պէտք է ունի անձնական վկայութեան, երբ կայ արդէն պաշտօնականը, որ ո՛չ թէ գրուատիք, այլ ըս-

տուգուած վիճակի մը ներկայացումը միայն պէտք է լինի: Իսկ անարժանութիւնը քուղարկելու ճիշդ ամենէն անուղիղ ընթացքն է, զոր ոչ ոք պէտք է թոյլատրէ ինքզինքին՝ հանրային բարւոյն նկատումովը գէթ:

Այս թերութիւնը, ներկայի բարեբերուն մէջ ուղարկուողն սովորական, կ'ընել թէ շատ աւելի գոյութիւն ունէր ի հնումն ևս, և մուտ գործած էր նոյնիսկ առաջին քրիստոնեայ հասարակութեան կեանքէն ներս: Ատոր է որ կ'աճնարէ Առաքեալն այս հատուածին մէջ, նուրբ երգիծանքի և սուր դատումի քանի մը ատղեղով, որոնց մէջ օժտուած հոգիի մը ազնուական գեղեցկութիւնն է որ ի յայտ կուգայ հրաշալի կերպով:

Եղբւր էին մարդիկ, աւետարանական քարոզութիւնը առեւտրական շահագործութեան հետ շփոթող միւսքեր, որոնց մէջ — իր իսկ բառերով — Աստուծոյ դատութեան զգացումը պղտորուած էր, ինչպէս կը գար շահատի ամենէն անշուք բուրումը՝ ապաւ կանուած մթնոլորտի մը մէջէն անցած աստեղ. եղբւր էին մարդիկ որոնք, յանձնարարադրերով (= թուղթը ընծայութեան) հոն գացած, ջանացեր էին խախտել կորընթոսի եկեղեցիին վստահութիւնը իր անկեղծութեանը մասին: Իր խղճին բարոյական նոյնիսկ արտահանորել ձգտող այս արարքին առջև պահելով իր պաղարիւնը, ինչպէս վայել էր իրեն նման գաղապարաւ կան գործիչի մը, և զսպելով այդ առթիւ իր զգացած արդար սրտմտութիւնը, ըսել կ'ուզէ պարզապէս. ինքը հարկ չի տեսնել ինքզինքը պաշտպանելու կամ իր ըրածները դրուստելու, ո՛չ ալ պէտք կը զգայ իրեն համար յանձնարարադրեր ներկայացնելու իրենց կամ ուզելու իրենցմէ: Պէտք է ունիմ ես ատանկ բաներու. ինծի համար յանձնարարականս իմ խղճիս և գործերուս մէջն է. «գոուք էք իմ յանձնարարական գիրս, սրտիս մէջ գործած, ամէնքէն ճանչըցուած և կարգացուած, յանձնարարական՝ զոր ե՛ս եմ գրած, ո՛չ թէ թանաքով՝ այլ կենդանի Աստուծոյ հոգիով, ո՛չ թէ քարէ՝ այլ սրտի մարմնեղէն տախտակներու վրայ»:

Կորնթացոց եկեղեցիին գոյութիւնը և զարգացումը, քրիստոնէական հաւատքին և բարոյականին՝ հին հեթանոսութեան ամենէն շարժուչ կեդրոններէն այդ մէկուն

մէջ հաստատումն ու յառաջացումը իր սեփական գործը, իր մէկուկէս տարուան անդուլ նուիրումներուն պտուղն էր. ամէնքը գիտէին զայդ. այդ ճշմարտութիւնը ինքը Գրիստոս էր գրած ինչպէս իր նոյնպէս և ամէնուն խղճին մէջ: Պէտք է ունէր հոտեւաբար ուրիշ որ և է յանձնարարադրի

Զգրիմի խիղճին և գործերուն փաստէն զատ ուրիշ որ և է վկայութեան. ահա՛ միակ կերպը, որով ճշմարտապէս գաղափարական գործիչը կրնայ խաղաղեցնել իր սիրտը: «Իմ գիրքերս իմ աշակերտներս են» կ'ըսէր Պիւթագոր. «Իմ կենդանի գիրս՝ իմ կազմակերպած եկեղեցիս է» կ'ըսէ Պողոս: Եւ արդարև կենդանի գործն է լաւագոյն և արժանաւոր յանձնարարութիւնը բարի և կարող գործիչին վրայ յարուցուած բանասարակութեանց ընդդէմ: Ո՛չ մէկ բան կըրնայ լուեցնել անոր խօսքը. ոչինչ անոր չափ անառարկելիօրէն կրնայ հերքել մուկ հոգիներէ յերկրուած զրպարտանքը: Անոնք որ գիտեն և կրնան վերէն նայիլ աշխարհի գործերուն և մարդկային բարոյականութեան վրայ, չեն վրդովուիր բնաւ ոչ ստոր խաղերէ և ոչ չար դաւերէ. ապաւ կընկառոյց իրենց խոշակին՝ կը շարունակեն անոնք ճամբան, ի՛նչ գահավէժներու եկերքներէն և ի՛նչպիսի քարքարուաներու մէջէն ալ որ անցնի անսկիւն լինել պահեր, ուր ձայնըր զագրին՝ որանալու համար արգար արժանիքը, գործը պիտի պատմէ այն ատեն անոր մասին. վասնզի, ճեթէ մարդիկ լռեն, քարերը պիտի խօսին: Յիշողութիւնները կրնան մոռացկոտ դառնալ կամաւ կամ ակամայ. բայց պիտի ձնան յիշատակարանները: Գործիչը մտածէ գուցէ թէ ասոնք ալ կրնան յաւերժական չըլլալ: Ատիկա իր փոյթը չէ սակայն բնաւ. զի իր գործունէութեան զրդիչ պատճառն են եւ զած ո՛չ թէ զնահատուելու կամ յիշուելու այլ երջանիկ ընելու և ըլլալու իղճը միայն: Ու սոսկ այն մտածումը թէ կարողացած է երջանիկ ընել ուրիշները՝ կ'երջանկացնէ արդէն զինքը: Ատոր զգացումովն է որ կը զօրանայ ան՝ անվհատ ոգևորութեամբ (= ի հաստատութենէ) և անկեղծօրէն խօսելու և գործելու, իրբև Աստուծմէ զրկուած և Աստուծոյ համար ծառայող անձ մը՝ զօրացած ճշմարիտ յանձնարարադրով:

Թ. Ե. Գ.